

זהר הקדוש

עם ביאור
הכתר והפכוד

פרשת וישלח + שמות 'יעקב' ו'ישראל'

יעיר קנאה (ישעיה מב יג), **האי קרא אוקמוה** - ואמנם פסוק זה כבר נתפרש, **אבל תא חזי** - בא וראה מה שיש לדייק בלשונו, מדוע אמר **'כגבור יצא'** בתוספת כ"ף הדמיון, הרי **'גבור' מיבעי ליה** - היה לו לומר **'גבור' סתם**, וכן מדוע אמר **'כאיש מלחמות'** בתוספת כ"ף הדמיון, הרי **'איש מלחמות' מיבעי ליה** - היה לו לומר, בלי כ"ף הדמיון.

אלא יישוב הדברים כך הוא, **הא אתמר** - הנה נאמר כי הפירוש של שם 'הו"ה בכל אתר רחמי איהו' - בכל מקום הוא שם של הנהגה במידת הרחמים, וכן **ונדאי קדשא בריך הוא יהו"ה שמייה איהו** - שם 'הויה' הוא השם העצמי שלו, **דכתיב** (שם פסוק ח) **'אני יהו"ה הוא שמי, וחמינן דלזמנין אתקרי שמייה אלהים'** - ובכל זאת רואים אנו שלעיתים כתוב שם 'הויה' בניקוד של שם 'אלהים', ואפילו שהשם הוא הו"ה בכל זאת קוראים אותו 'אלהים', והוא **דינא בכל אתר** - והרי הוראת שם 'אלהים' בכל מקום הוא מידת הדין.

ומבאר שיסוד הדברים הוא, שאמנם השם העצמי של הקב"ה הוא שם 'הויה', שהוראתו הוא רחמים, אבל הנהגתו את העולם משתנה לפי מעשי בני האדם. וכפי שהשיב ה' יתברך למשה רבינו על בקשתו **ונאמר לי מה שמו מה אמר אלהים** (שמות ג יג), והשיב הקב"ה: שמי אתה מבקש לידע - לפי מעשי אני קרא (שמו"ר ג ו). היינו שהשמות שנקרא בהם הקב"ה, משתנים לפי פעולותיו והנהגותיו עם בני האדם.

ומאחר והנהגת ה' בעולם משתנה לפי מעשי בני האדם המקבלים אותם, אף שמותיו יתברך, משתנים לפי הנהגה הראויה בכל זמן.

אלא ביאור הדבר כך הוא, **בזמנא דאסגיא זכאין בעלמא** - בזמן שרבים הצדיקים בעולם, **יהו"ה שמייה** - ההנהגה הראויה בעולם היא בשם 'הויה', השם של מידת הרחמים, שהיא המידה העצמית של הקב"ה, **ונאתקרי** - ובני האדם המקבלים את הנהגתו קוראים לו **בשמה דרחמי** - בשם של מידת הרחמים 'הויה', **ובזמנא דאסגיא חייבין בעלמא** - אבל כאשר נתרבו רשעים בעולם, **אלהים שמייה** אזי נוהג הקב"ה עמהם במידת הדין שבשם אלהים, לפי מעשיהם, **ונאתקרי שמה דאלהים** - וגם בני האדם אשר הם המקבלים הנהגה זו, קוראים לו בשם 'אלהים'.

אחר שביאר הכלל של השמות של הקב"ה, שאין הקב"ה נקרא על פי מהותו ועצמותו, אלא על פי מה שנוהג עם התחתונים בארץ, מבאר כי כן הוא גם לגבי שמותיו של יעקב אבינו.

ועל פי יסוד זה שהשמות שנקרא בהם הקב"ה נקבעים על פי מעשי בני העולם, אבל אין זה משנה את השם העצמי שלו יתברך שהוא שם 'הויה' - השם של מידת הרחמים, כן הוא גם לגבי יעקב אבינו, **בזמנא דיעקב לא הוה בין שגאין** - בזמן שלא היה בין אנשים השונאים ומתנגדים לו, והיה במקומו **ולא הוה**

במאמר זה יתבאר הכלל בשמות 'יעקב' ו'ישראל', מתי נקרא בשם 'יעקב' ומתי בשם 'ישראל', ומקשר הוהר את שמותיו של יעקב אבינו לשמותיו של הקב"ה, שאע"פ ששם הו"ה המורה על מידת הרחמים הוא השם העצמי של הקב"ה, מ"מ כאשר רבים רשעים בעולם, נקרא בשם של דין, וכן יעקב אבינו אע"פ שזכה להתעטר בשם 'ישראל', כל זמן שלא בא לשלימות, נקרא לעיתים בשם 'יעקב', כלומר שהשם משתנה לפי שינוי המננים, ומבאר ששינוי השם אצל אברהם אבינו אינו כן, כיוון שהשם 'אברהם' איננו מורה על שלימות.

מקדים הענין שהשלים יעקב אבינו עצמו במידת התפארת, ומכח זה קראו הקב"ה 'ישראל', ושואל מדוע אחר כן חזר הקב"ה וקרא לו בשם 'יעקב', וכן כולם קראו לו 'יעקב'.

רבי אלעזר ורבי יוסי הוה אזלי בארחא - היו הולכים בדרך, **אמר רבי יוסי לרבי אלעזר, ונדאי הא דאמרת דיעקב שלימא דאבהו איהו** - נכון הוא מה שאמרת שיעקב אבינו השלים עצמו, והוא בחיר האבות, **ואיהו אחיד לכל סטריין** - ונאחז במידת התפארת המאחדת את שש הספירות, והיא באמצעם, ועל כן, מאחר והשלים עצמו בכל השלימות הנזכרת, **קרא הקב"ה את שמייה** - שמו **'ישראל'**, שהוא מורכב מב' תיבות: 'שיר אל', שהן כנגד גבורה וחסד, אשר יעקב אבינו כולל את שניהם, וכן השם 'ישראל' הוא אותיות 'שיר אל', על שם ענין מידת התפארת, אשר יעקב אבינו מרכבה לה, והיא מידת היושר שבקו האמצעי שאיננה נוטה לקצה, **וכתיב** בפסוק שהקב"ה הפקיע את השם 'יעקב', כאמור (בראשית לה י) **'ויאמר לו אלהים שמך יעקב, לא יקרא שמך עוד יעקב פי אם ישראל יהיה שמך'**. וכן קרא אותו הקב"ה דווקא בשם 'ישראל', וכמו **דכתיב** (שם) **'ויקרא את שמו ישראל'**, היינו שהקב"ה קרא לו בפועל בשם 'ישראל'.

ויש לשאול, אחר שקראו הקב"ה בשם 'ישראל', מחוייב מצד ערך המידות שיקרא בשם 'ישראל', ואם כן **אמאי אהדר** - מדוע חזר אחר כך **קדשא בריך הוא וקרא ליה** - לו **'יעקב'** **בכמה זמנין** - כמה פעמים. וכן כלא **קרוני ליה 'יעקב' כמלקדמין** - כולם קראו לו בשם 'יעקב' כמקודם שנשתנה שמו, **אי הכי** - ואם כן **מהו** היאך יתפרש הכתוב **'ולא יקרא שמך עוד יעקב'**.

כדי לישב השאלה על שמות 'יעקב' ו'ישראל', מקשה בענין שמותיו של הקב"ה, היאך נקרא הקב"ה בשם 'אלקים', שהוראתו מידת הדין, אחר ששמו העצמי הוא שם 'הויה' שהוראתו היא מידת הרחמים.

אמר ליה רבי אלעזר לרבי יוסי **שפיר קא אמרת** - נכונה שאלתך, ותתיישב על פי יישוב לשאלה בענין שמותיו של הקב"ה. **פתח** רבי אלעזר **ונאמר** ליישב את הקושיא, הנה ישעיה הנביא אומר על הקב"ה כאשר יוצא להושיע את ישראל מהגויים, **'יהו"ה כגבור יצא כאיש מלחמות'**

רבי אלעזר ורבי יוסי הוה אזלי בארחא, אמר רבי יוסי לרבי אלעזר, ונדאי הא דאמרת דיעקב שלימא דאבהו איהו, ואיהו אחיד לכל סטריין, וקרא שמייה 'ישראל', וכתיב (בראשית לה י) 'ולא יקרא שמך עוד יעקב פי אם ישראל יהיה שמך'. וכתיב (שם) 'ויקרא את שמו ישראל'.

אמאי אהדר קדשא בריך הוא וקרא ליה 'יעקב' בכמה זמנין, וכלא קרוני ליה יעקב כמלקדמין, אי הכי מהו 'ולא יקרא שמך עוד יעקב'.

אמר ליה, שפיר קא אמרת. פתח ונאמר, 'יהו"ה כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה' (ישעיה מב יג), האי קרא אוקמוה. אבל תא חזי, כגבור יצא, גבור מיבעי ליה. כאיש מלחמות, איש מלחמות מיבעי ליה.

אלא, הא אתמר יהו"ה בכל אתר רחמי איהו, ונדאי קדשא בריך הוא יהו"ה שמייה איהו, דכתיב (שם פסוק ח) 'אני יהו"ה הוא שמי, וחמינן דלזמנין אתקרי שמייה אלהים', והוא דינא בכל אתר.

אלא בזמנא דאסגיא זכאין בעלמא, יהו"ה שמייה, ואתקרי בשמה דרחמי, ובזמנא דאסגיא חייבין בעלמא, אלהים שמייה, ואתקרי בשמה דאלהים.

כה, בזמנא דיעקב לא הוה בין שגאין, ולא הוה עוד יעקב.

היהודיעו שמעכשיו לא יהיה שמו 'יעקב' באופן קבוע, ועשוי להשתנות לפי המדרגה בה הוא מצוי.

אחר שיישב גבי יעקב שאע"פ שקראו הקב"ה בשם 'ישראל', אין פירושו שמעתה לא יקרא כלל בשם 'יעקב', אלא ששמו ישתנה לפי מצבו בכל זמן. שואל לגבי שמו של אברהם, שלאחר שנשתנה שמו נאסר לקראו בשם 'אברם'.

אמר ליה רבי יוסי לרבי אלעזר, לפי המבואר ששינוי השם פירושו שמעתה יקרא בשני השמות, ותלוי במדרגתו ובהתייחסותו עם העולם, אי הכי - אם כן קשה, הא כתיב - הרי גבי אברהם מצינו שלאחר שנשתנה שמו ל'אברהם', אסור לקרוא לו בשם 'אברם', כנאמר (שם יז ה) 'ולא יקרא עוד את שמו אברהם, והיה שמו אברהם', ואמרו בגמרא (ברכות ג): תני בר קפרא אומר, כל הקורא לאברהם 'אברם' עובר בעשה, שנאמר 'והיה שמו אברהם'. רבי אליעזר אומר, עובר בלאו שנאמר 'ולא יקרא עוד את שמו אברהם'. ולמה אצל יעקב לא נאמר גם כן.

אמר ליה רבי אלעזר לרבי יוסי, אכן שינוי השם אצל אברהם, פירושו שהשם 'אברם' יתבטל, כיון ששם 'אברם' הוא גרוע ואינו מורה על שלימות, ולכן מעתה יקרא רק בשם 'אברהם'. ויש לדייק זאת מן הכתוב, הַתֵּם - גבי אברהם אבינו, כתיב 'והיה שמו אברהם', ופירושו שמעתה שמו הוא 'אברהם', ועל דא קיימא בההוא שמה - ולכן הוא עומד בשם זה. אבל הכא - כאן לגבי יעקב אבינו לא כתיב 'והיה' שפירושו שמעתה יתבטל השם הקודם ויתקיים רק השם החדש, אלא כתוב 'כי אם ישראל יהיה שמו', ולשון 'יהיה' הוא עתיד, שפירושו שבעתיד יהיה שמו רק 'ישראל', ולא כתיב 'והיה שמו ישראל', שפירושו שמעתה יקרא בשם 'ישראל' והשם 'יעקב' יתבטל, ואפילו בזמנא חדא סגי ליה - וכדי לקיים שינוי זה שמעתה נקרא בב' השמות מספיק שפעם אחת יקרא בשם 'ישראל', כל שכן שמתיקיים שינוי השם באופן דלזמנין כה.

ולזמנין כה - שלעתיים נקרא בשם 'יעקב' ולעיתים בשם 'ישראל'. וכך אתעטרו בנוי - וכאשר זכו בניו של יעקב אבינו להתעטר במעלות עליונות, בכהני - בקדושת הכהונה, שהיא מצד מידת החסד, וליואי - ובקדושת לוי, שמצד מידת הדין, ואסתלקו בדרגין עלאין - והרי נתעלו למידת התפארת הכוללת שש קצוות: חסידים מצד מידת החסד, גבורים מצד מידת הגבורה, בעלי תורה מצד מידת התפארת, חוזים מצד מידת הנצח, נביאים מצד מידת ההוד, וצדיקים מצד מידת היסוד, כדן אתעטר בשמה דא תדיר - מאז נתעטר יעקב אביהם להיקרא בשם 'ישראל' לעולם.

בארעא אחרא - ולא היה בארץ אחרת, קרי ליה - קרא לו הכתוב בשם 'ישראל', אבל וכד הוה בין שגאין - וכאשר היה בין אנשים השונאים לו או שהיה בארעא אחרא - בארץ אחרת, שלא במקומו, כגון כאשר היה בבית לבן, והיה צריך לנהוג עמו בעקבה וברמאות, אזי קרי ליה - קרא לו הכתוב בשם 'יעקב'.

אמר ליה רבי יוסי לרבי אלעזר, עדיין לא אתיישבא מלה - עדיין לא נתיישב הדבר דכתיב 'לא יקרא שמו עוד יעקב', שהרי הקב"ה אמר ליעקב שלא יקרא 'יעקב', והא אנו קרינו ליה - והיאך אנו ממשיכים לקרוא בשם 'יעקב'. ומאי דאמרת - ומה שאמרת ליישב דכד הוה בין שגאין או בארעא אחרא - שכאשר היה יעקב אבינו בין רשעים או שהיה בארץ אחרת, והיה צריך להנהיג עצמו כלפי שלא כמידתו, רק אז קרי ליה - נקרא בשם 'יעקב', אבל אין זה מדרגתו האמיתית אלא רק שהנהיג עצמו כך כלפי חוץ, גם זה צריך ביאור, תא חזי - בא וראה שלכאורה קשה על זה, שהרי כתיב (בראשית לו א) 'וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען', ואם כן איך נקרא כאן בשם 'יעקב', והא לא הוה בארעא אחרא - והרי לא היה בארץ אחרת, אלא במקומו כאמור 'בארץ מגורי אביו בארץ כנען'.

מבאר העיקר כי השמות 'יעקב' ו'ישראל' הם כנגד שמותיו של הקב"ה, וכשם שהשימוש בשם 'אלהים' אינו סותר את השם 'יהוה', ונקרא בשם אלהים כאשר נוהג במידה זו, כך אין השם 'יעקב' סותר את השם 'ישראל', והכלל הוא שמשנתה לפי המידה הנוהגת בכל זמן.

אמר ליה רבי אלעזר לרבי יוסי, הא בקדמיתא אהמו - בתחילה נאמר יסוד הדבר, כמה ששמו דקודשא בריך הוא משתנה לפי הנהגת הנבראים לזמנין אהקרי - שלעיתים נקרא 'יהוה', ולזמנין אתקרי - ולעיתים נקרא בניקוד 'אלהים', הכי נמי - כך גם השמות 'יעקב' ו'ישראל', משתנים לפי מידת ההנהגה, לזמנין אקרי - שלעיתים נקרא בשם 'ישראל', ולזמנין אקרי - בשם 'יעקב', וכלא בדרגין ידעון - והכל במדרגות ידועות, כפי שהוא בפרצופי האצילות, שישנם שם פרצוף 'יעקב' שאיננו פרצוף ממשי אלא הארה, ומקום עמידתו באחוריים דאבא, וישנו פרצוף זעיר אנפין, אשר ישנו בו ב' חביונות, כאשר אין בו רק מוחין דקטנות, אז נקרא 'יעקב', וכאשר הוא במעלתו יש בו מוחין גדולות, ואז נקרא בשם 'ישראל'.

ומה דאמר - ומה שאמר הקב"ה ליעקב 'לא יקרא שמו עוד יעקב', אין פירושו שכלל לא יקרא כך, אלא פירושו לאתישבא בשמה דא -

אמר ליה רבי יוסי לרבי אלעזר, עדיין לא אתיישבא מלה - עדיין לא נתיישב הדבר דכתיב 'לא יקרא שמו עוד יעקב', שהרי הקב"ה אמר ליעקב שלא יקרא 'יעקב', והא אנו קרינו ליה - והיאך אנו ממשיכים לקרוא בשם 'יעקב'. ומאי דאמרת - ומה שאמרת ליישב דכד הוה בין שגאין או בארעא אחרא - שכאשר היה יעקב אבינו בין רשעים או שהיה בארץ אחרת, והיה צריך להנהיג עצמו כלפי שלא כמידתו, רק אז קרי ליה - נקרא בשם 'יעקב', אבל אין זה מדרגתו האמיתית אלא רק שהנהיג עצמו כך כלפי חוץ, גם זה צריך ביאור, תא חזי - בא וראה שלכאורה קשה על זה, שהרי כתיב (בראשית לו א) 'וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען', ואם כן איך נקרא כאן בשם 'יעקב', והא לא הוה בארעא אחרא - והרי לא היה בארץ אחרת, אלא במקומו כאמור 'בארץ מגורי אביו בארץ כנען'.

מבאר העיקר כי השמות 'יעקב' ו'ישראל' הם כנגד שמותיו של הקב"ה, וכשם שהשימוש בשם 'אלהים' אינו סותר את השם 'יהוה', ונקרא בשם אלהים כאשר נוהג במידה זו, כך אין השם 'יעקב' סותר את השם 'ישראל', והכלל הוא שמשנתה לפי המידה הנוהגת בכל זמן.

נפשי צמאה לדעת כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הכתר והכבוד" >
ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 | ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מכון ויזשניץ - וויזשניץ - נהריה
ליווהדד
ישבת אביר יעקב
אור מאיר שמוחה
נהריה